

(savivaldybė, mokykla)

klasės mokinio (-ės)

(vardas ir pavardė)

GIMTOJI KALBA (BALTARUSIŲ)

II egzamino dalis

Testas

Mokyklinio brandos egzamino užduotis

Pagrindinė sesija

2011 m. birželio 2 d.

Trukmė – 1 val. 30 min.

ТЛУМАЧЭННІ:

- Праверце, ці няма пустых аркушаў ці іншых дэфектаў друку ў вашым тэксце. Калі заўважыце, паведамце настаўніку.
- Пісаць можаце і алоўкам, але канчатковы варыянт павінен быць напісаны ручкай, сінім колерам. Выкарыстоўваць карэктар забаронена.
- Будзе ацэньвацца і культура вашага пісьма: невыразна напісаныя, закрэсленыя адказы не будуць ацэнены (г. зн. за гэты адказ вы атрымаеце 0 балаў).
- На пытанні тэста адказвайце каратка і зразумела. Вашы адказы павінны змясціцца ў адведзеных радках.

EGZAMINO VERTINIMAS TAŠKAIS

I dalis (rašinys arba interpretacija)			II dalis (testas)	TAŠKŲ SUMA
Turinio vertinimas	Raiškos vertinimas	Raštingumo vertinimas		

Vertinimo komisijos pirmininkas:

(parašas, vardas ir pavardė)

Vertintojai (I)

(parašas, vardas ir pavardė)

(II)

(parašas, vardas ir pavardė)

Прачытайце верш М. Танка “Маці” і выканайце заданні 1–20.

Народная балада

На бітву крывавую сына праводзіўшы з хаты,
На шчасце і ўдачу пасеяла маці зярняты.
Калі дачакаецца маці з тых зерняў усходу,
Сын прыйдзе з паходу,
Са славаю прыйдзе з паходу.

Дарэмна ўздыхала,
Чакала
І шчасця, і долі, –
Упалі зярняты
На камень шчарбаты
У полі.

Дарэмна здалёку
Паўнютка вёдры цягала,
Той камень у спёку
Вадой і слязьмі палівала.

Да кроплі іх выпіў задымлены
Камень пякельны:
Два леты кіпелі на ім яны,
Як на патэльні.

Ля каменя ўпала
Цярплівая маці ў знямозе,
У распачы скардзіцца стала
Знаёмай дарозе:
«Пачуй мае словы,
Улашчы свой камень суровы,
За гэта вярбою
Гатова я стаць над табою.
Твайго пешахода
Я ў засень ад спёкі б хавала,
У час непагоды
Ад бур і дажджоў засланяла;
Старымі рукамі
Твой дол падмятала б штодня я.
Улашчы свой камень,
Дарога мая палявая».

Сказала дарога ёй:
«Скардзішся, маці,
Дарма ты,
Не ўзыдуць зярняты,
Бо ўпалі на камень шчарбаты.
Не першая ты
Каля камня заходзішся з жалю,
Не раз на ім сеялі, але ні разу не жалі.
На нашыя нівы
Яго закацілі чужынцы;
Чужы і маўклівы,
Даўно ён ляжыць пры гасцінцы.
З-за Буга яго
Закацілі і кінулі ў полі,
Каб сына свайго
Не даждалася маці ніколі.
Не ўзыдуць зярняты
Ні ўвосень на ім, ні вясною,
Пакуль ён не стане зямлёю,
Закляты табою».

З дарогі ўставала
І каменю маці казалі:
«Вады табе мала
І матчыных слёз табе мала,
Цяпер я крывёю
Сваёю
Цябе праклінаю:
Ты станеш зямлёю,
А каменем стану сама я».

І тройчы такою
Кляцьбою
Той камень пракляла.
Стаў камень зямлёю,
Сама ж яна каменем стала.

На камні былым пры дарозе
Ўзыходзяць зярняты.
Вяртаецца сын па дарозе
З паходу дахаты.

Заданні да тэксту (40 балаў)

1. Што характэрна для балады як жанру літаратуры? Правільныя адказы абвядзіце.

- A. Сюжэт звычайна запазычаны з фальклору.
- Б. Урачыстасць і ўзнёсласць.
- В. Алегарычнасць сюжэту, павучальнасць.
- Г. Трагічная развязка.
- Д. Высмейванне каго-небудзь ці чаго-небудзь.
- Е. Наяўнасць сюжэту.

(3 балы)

2.1. Якія фальклорныя жанры нагадвае гэтая балада?

_____ (1 бал)

2.2. Аргументуйце свой адказ, абасіраючыся на змест балады (прывесці не менш 3 аргументаў).

 _____ (3 балы)

3. Якой паказвае аўтар галоўную гераіню балады – маці?

 _____ (2 балы)

4. На каго або на што паэт ускладае адказнасць за пакуты маці?

_____ (1 бал)

5. Сфармулуйце ідэю твора.

 _____ (1 бал)

6. Вызначце тэму твора.

 _____ (1 бал)

7. Аўтар балады ні разу не ўжывае слова “вайна”, замяняе яго іншымі (“бітва крываваая”, “паход”). Як вы думаеце, чаму?

 _____ (2 балы)

Балы		
I	II	III
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

8. Сімвалам чаго ў вершы з’яўляюцца зярняты?

_____ (1 бал)

9. Камень – таксама сімвал. Што ён сімвалізуе?

_____ (1 бал)

10. Як вы разумеете наступныя словы: “Не першая ты каля камня заходзішся з жалю, не раз на ім сеялі, але ні разу не жалі”?

 _____ (2 балы)

11. Вызначце змест кожнай з кампазіцыйных частак твора (сваімі словамі альбо цытатамі).

Завязка _____

Развіццё дзеяння _____

Кульмінацыя _____

Развязка _____

(4 балы)

12. Якія тры з ніжэй прыведзеных выказванняў найбольш сугучныя са зместам балады? Выбраныя вамі варыянты абвядзіце.

A. *Праславім у свеце жанчыну-маці – адзіную сілу, перад якою пакорна схіляецца смерць (Максім Горкі).*

B. *Мамы не стала – не стала Радзімы... (Рыгор Барадулін).*

V. *Чалавек бессмяротны. Ён бессмяротны таму, што ў яго ёсць душа, якая валодае ўласцівацю ахвяравання сабой (Уільям Фолькнер).*

Г. *Шмат у свеце сіл вялікіх, але мацней за сэрца Маці няма ў прыродзе нічога (Сафокл).*

Д. *Бог не можа клапаціцца аб кожным, таму ён прыдумаў Маці (усходняя мудрасць).*

(3 балы)

Балы		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

13. Прывядзіце прыклад прымаўкі пра маці.

(2 балы)

14. Выпішыце з тэксту тры словазлучэнні прыметнік + назоўнік і вызначце ў іх разрад прыметнікаў.

(3 балы)

15. Да словазлучэння “*матчыны слёзы*” з паэтычнага радку *Вады табе мала і матчыных слёз табе мала* падбярыце і запішыце два словы-сінонімы.

(0,5 бала)

16. У таблицу ўстаўце прыклады адпаведнага віду выказніка. Пад нумарам 0 даецца ўзор.

	Прыклад	Просты дзеяслоўны	Састаўны дзеяслоўны
0.	цягала	+	
1.			+
2.		+	
3.		+	
4.			+
5.		+	
6.		+	

(1,5 бала)

17. Пры дапамозе лічбаў 1 і 2 пазначце, да якога скланення адносяцца прыведзеныя ў наступных словазлучэннях назоўнікі.

На *бітву* крывавую _____

прыйдзе з *паходу* _____

да *кроплі* іх выпіў _____

ляжыць пры *гасцінцы* _____

кінулі ў *полі* _____

не стане зямлёю _____

праводзіўшы з *хаты* _____

камень пякельны _____

(2 балы)

Балы		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

18. Назавіце від выдзеленых аднародных членаў у прапанаваных сказах ці фрагментах. Пасля нумару сказа пастаўце выбранае тлумачэнне пад пэўнай літарай. Пад нумарам 0 даецца ўзор.

0. А Дарэмна ўздыхала,
Чакала
І шчасця, і долі...

1. _____ Дарэмна здалёку
Паўнютокія вёдры цягала,
Той камень у спёку
Вадой і слязьмі палівала.

2. _____ ...Той камень у спёку
Вадой і слязьмі палівала.

3. _____ Чужы і маўклівы,
Даўно ён ляжыць пры гасцінцы.

4. _____ Не ўзыдуць зярняты
Ні ўвосень на ім, ні вясною...

5. _____ ...У час непагоды
Ад бур і дажджоў засланяла...

6. _____ Вады табе мала
І матчыных слёз табе мала...

- А** – аднародныя выказнікі;
Б – аднародныя акалічнасці;
В – аднародныя азначэнні;
Г – аднародныя дапаўненні.

(3 балы)

19. У табліцы насупраць прыкладу пры дапамозе знака + пазначце, адносіцца слова да агульнаславянскай лексікі ці ўласнабеларускай. Пад нумарам 0 даецца ўзор.

№	Прыклад	Агульнаславянская лексіка	Уласнабеларуская лексіка
0.	маці	+	
1.	сын		
2.	камень		
3.	роспач		
4.	дарога		
5.	поле		
6.	знямога		

(1,5 бала)

Балы
I II III

20. Да назоўніка *маці* падбярэце і запішыце тры прыметніка, якія падыходзяць у якасці характарыстыкі галоўнай гераніі верша.

(1,5 бала)

Б а л ы		
I	II	III
_____	_____	_____

<i>Заданні да тэксту (40 балаў)</i>			
-------------------------------------	--	--	--